

POSTANOWIENIE

6 sierpnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Agnieszka Piotrowska

na posiedzeniu niejawnym 6 sierpnia 2024 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa Prokuratora Prokuratury Okręgowej w K.
przeciwko P. spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w D. i Spółdzielni
Mieszkaniowej w K.
o ustalenie,
na skutek skargi kasacyjnej P. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w D.
od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach
z 17 czerwca 2021 r., IV Ca 969/20,

odrzuca skargę kasacyjną pozwanego.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 14 października 2020 r. Sąd Rejonowy Katowice-Wschód w Katowicach w sprawie z powództwa Prokuratora Prokuratury Okręgowej w K. przeciwko P. spółce z o. o. w D. (pozwany ad.1) i Spółdzielni Mieszkaniowej w K. (pozwany ad. 2) o ustalenie, stwierdził nieważność umowy z 16 lipca 2018 r. zawartej między pozwanymi w zakresie § 4 ustęp 2 punkt 2 i 3 tej umowy. Wyrokiem z 17 czerwca 2021 r. Sąd Okręgowy w Katowicach oddalił apelacje wniesione przez obu pozwanych od tego orzeczenia.

Pozwany ad. 1 wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu drugiej instancji wskazując, że sprawa ma charakter niemajątkowy, w związku z czym nie ma podstaw do określenia wartości przedmiotu zaskarżenia. Postanowieniem z 9

listopada 2021 r. Sąd Okręgowy w Katowicach odrzucił skargę kasacyjną pozwanego ad. 1 przyjmując, że pełnomocnik tego pozwanego nie wykonał w terminie zarządzenia w przedmiocie wezwania do uzupełnienia braków formalnych skargi kasacyjnej i nie wskazał wartości przedmiotu zaskarżenia kasacyjnego, zaś w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji i w postępowaniu apelacyjnym wartość ta była niższa niż pięćdziesiąt tysięcy złotych. Po rozpoznaniu zażalenia pozwanego, Sąd Najwyższy postanowieniem z 15 czerwca 2022 r. uchylił zaskarżone postanowienie i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu uznając, że odrzucenie skargi było co najmniej przedwczesne wobec niedoręczenia pełnomocnikowi pozwanego wezwania do usunięcia braków skargi kasacyjnej na podstawie art. 15z⁹ ust. 2 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (tekst jedn. Dz.U. z 2021, poz. 2095). Po ponownym wezwaniu do uzupełnienia braków formalnych skargi kasacyjnej, pozwany ad. 1 określił w piśmie z 12 kwietnia 2024 r. wartość przedmiotu zaskarżenia na kwotę 50 000 zł zastrzegając, że czyni zadość wezwaniu Sądu z ostrożności procesowej, podtrzymując stanowisko o niemajątkowym charakterze sprawy ze względu na to, że jej przedmiotem jest unieważnienie postanowienia umownego dotyczącego możliwości unieruchamiania i odholowywania pojazdów, który to zapis narusza w ocenie powoda, dobra osobiste adresatów.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398² § 1 k.p.c. skarga kasacyjna jest niedopuszczalna m.in. w sprawach o prawa majątkowe, w których wartość przedmiotu zaskarżenia nie jest wyższa niż pięćdziesiąt tysięcy złotych (niedopuszczalność *rationae valoris*).

W skardze kasacyjnej i piśmie zawierającym uzupełnienie braków formalnych skargi, skarżący podniósł, że sprawa ma charakter sprawy o prawa niemajątkowe, ponieważ jej przedmiotem jej unieważnienie zapisów umownych

naruszających dobra osobiste adresatów. Tymczasem zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego, podstawą rozróżnienia kategorii praw majątkowych i niemajątkowych jest typowy interes, jaki prawa te realizują. Prawa majątkowe są uwarunkowane obiektywnym interesem ekonomicznym uprawnionego. Na podstawie tego kryterium do praw majątkowych zalicza się prawa rzeczowe, wierzytelności opiewające na świadczenia majątkowe, prawa majątkowe małżeńskie oraz istotną część praw kwalifikowanych jako tzw. własność intelektualna. Do praw niemajątkowych zalicza się natomiast prawa osobiste i niemajątkowe prawa rodzinne, stanowiące element stosunków między małżonkami, krewnymi, przysposobionymi i powinowatymi. Sprawa ma charakter majątkowy, gdy zgłoszone w niej żądanie zmierza do realizacji lub ochrony prawa lub uprawnienia mającego bezpośredni wpływ na stosunki majątkowe stron. Sprawami majątkowymi mogą być przy tym nie tylko sprawy o świadczenie, lecz także sprawy o ustalenie lub o ukształtowanie stosunku prawnego lub prawa, ponieważ także w tych sprawach orzeczenie sądu może wywierać wpływ na stosunki majątkowe stron. Dla kwalifikacji tej bowiem istotne jest to, czy żądanie ustalenia służy realizacji interesów majątkowych uprawnionego (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 4 marca 2016 r., I CZ 8/16 i powołane tam orzecznictwo).

Prokurator Prokuratury Okręgowej w Katowicach wniósł przeciwko pozwanym pozew o ustalenie nieważności umowy stron z 16 lipca 2018 r. w części dotyczącej postanowień, na podstawie których pozwany ad. 1, sprawując nadzór nad terenami pozwanego ad. 2, został upoważniony do usuwania na rachunek i odpowiedzialność pozwanego ad. 1 pojazdów mechanicznych należących do osób naruszających postanowienia regulaminu parkowania na gruntach spółdzielczych na koszt kierującego lub właściciela pojazdu (§ 4 ust. 2 pkt. 2 umowy) oraz do stosowania technicznych środków unieruchamiania pojazdów osób naruszających postanowienia regulaminu (§ 4 ust. 2 pkt. 3 umowy). Prokurator podniósł w szczególności, że postanowienia te stanowią sprzeczną z przepisami art. 31 ust. 3 i art. 64 ust. 3 Konstytucji RP ingerencję w prawo własności osób trzecich oraz sprzeczną z art. 353¹ § 1 k.c. ingerencję w interesy konsumentów, którym umożliwiono zajmowanie miejsc parkingowych za wysoką opłatą, której wymuszeniu służyć miały środki przewidziane kwestionowanymi postanowieniami.

Wbrew twierdzeniom skarżącego, wniesione przez Prokuratora powództwo o ustalenie nieważności spornych postanowień umownych nie zmierzało do ochrony dóbr osobistych osób trzecich, lecz do ochrony ich prawa własności oraz do ochrony ekonomicznych interesów konsumentów, a zatem praw majątkowych w wyżej opisanym rozumieniu (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z 19 maja 2010 r., I CZ 121/09; z 4 marca 2015 r., IV CZ 111/14, OSNC-ZD 2016, nr 3, poz. 43 oraz z 2 czerwca 2016 r., I CSK 119/16 co do majątkowego charakteru spraw o uznanie za niedozwolone postanowień wzorca umowy spraw oraz spraw opartych na twierdzeniu o dopuszczeniu się nieuczciwej praktyki rynkowej, w których postępowanie ukierunkowane jest na ochronę grupy konsumentów w dziedzinie ich interesów ekonomicznych). Z dokonanych przez Sądy orzekające ustaleń w tej sprawie wynika ponadto, że skarżący został uprawniony do nadzoru nad korzystaniem z terenu pozwanego ad. 2 w celach zarobkowych, zaś celem zakwestionowanych postanowień umownych było, jak przyjęły to Sądy *meriti*, wymuszenie wysokich opłat na kierowcach nieuprawnionych do parkowania na gruntach spółdzielczych, które pozwany ad. 1 zgodnie z umową stron zatrzymywał, a zatem realizacja interesu majątkowego pozwanego ad.1.

Zgłoszone w sprawie żądanie zmierzało zatem do realizacji uprawnień mających bezpośredni wpływ na stosunki majątkowe zarówno pozwanego i jak osób trzecich, na rzecz ochrony których działał Prokurator, wnosząc powództwo o ustalenie, co przesądza o tym, że sprawa ma charakter sprawy o prawa majątkowe (art. 398² § 1 k.p.c.).

Zgodnie z art. 398⁴ § 3 k.p.c. w sprawach o prawa majątkowe oznaczenie wartości przedmiotu zaskarżenia jest formalnym wymaganiem skargi kasacyjnej, które wymaga respektowania bez względu na to, czy w dotychczasowym postępowaniu sądy *meriti* zadbały o wyegzekwowanie prawidłowego oznaczenia wartości przedmiotu sporu w pozwie oraz wartości przedmiotu zaskarżenia w apelacji. Oznaczenie wartości przedmiotu zaskarżenia w skardze kasacyjnej jest konieczne dla oceny jej dopuszczalności *rationae valoris*. Z tej przyczyny w ograniczonym zakresie znajdują tu zastosowanie przepisy dotyczące oznaczania wartości przedmiotu sporu i sprawdzania wartości przedmiotu zaskarżenia (art. 398²¹ w zw. z art. 368 § 2 k.p.c. oraz art. 19-24 i 25 § 1 k.p.c.).

Sąd pierwszej instancji nie wezwał powoda do usunięcia braku formalnego pozwu przez oznaczenie wartości przedmiotu sprawy. W postępowaniu apelacyjnym pozwany ad. 1 na skutek wezwania Sądu drugiej instancji (zarządzenie k. 390 akt) oznaczył wartość przedmiotu zaskarżenia apelacją, a zatem wartość interesu majątkowego apelującego, do ochrony którego zmierzała apelacja, na kwotę 150 zł (k.398 akt). W postępowaniu kasacyjnym w piśmie zawierającym uzupełnienie braków formalnych skargi pozwany oznaczył zaś wartość przedmiotu zaskarżenia na kwotę 50 000 zł, w żaden sposób nie uzasadniając przyczyny tej zmiany. Tymczasem obowiązek wskazania wartości przedmiotu zaskarżenia w skardze kasacyjnej powinien być rozumiany jako zobowiązanie do jej kwotowego określenia oraz wykazania podstaw, na których opiera się wyliczenie strony, zwłaszcza, że jest ona reprezentowana przez fachowego pełnomocnika procesowego (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z 14 stycznia 2011 r., II UZ 35/10 oraz z 27 lipca 2018 r., V CZ 47/18). Wykonując ten obowiązek jedynie częściowo - poprzez określenie nowej, odmiennej, wartości przedmiotu zaskarżenia bez wyjaśnienia sposobu i podstaw jej wyliczenia - skarżący uniemożliwił sprawdzenie przyczyn zmiany wartości podanej w postępowaniu apelacyjnym na kwotę 150 zł i wartości podanej w skardze kasacyjnej na kwotę 50 000 zł.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁶ § 3 k.p.c. odrzucił skargę kasacyjną pozwanego ad. 1 jako niedopuszczalną.

[SOP]

[ms]